

Dan, Jiří; Janíčková, Lenka

Role ženy a muže v eufunkčním a dysfunkčním manželství

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1993, vol. 42, iss. 127, pp. [67]-77

ISBN 80-210-0890-3

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112680>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JIRÍ DAN — LENKA JANIČKOVÁ

ROLE ŽENY A MUŽE V EUFUNKČNÍM A DYSFUNKČNÍM MANŽELSTVÍ

Vycházíme z teze, že fungující manželství je samo o sobě pozitivní hodnotou a často podmínkou k dosažení globálních životních cílů manželů. Z ní lze vyvodit oprávněnost a smysluplnost otázek po faktorech determinujících funkčnost manželství.

Skupinu těchto determinant můžeme hledat v osobnosti jednotlivých partnerů, v jejich trvalejších, většinou konstitučně podmíněných osobnostních rysech, v jejich vzorcích chování, kterým se naučili v různých etapách ontogeneze — v rodičovské rodině, ve vzdělávacích institucích, neformálních vrstevnických skupinách. Je možno zkoumat mechanismy, jakými se zvnitřňuje budoucí „mužská“ a „ženská“ role, např. učením imprintingem, observací, podmiňováním, identifikací s modelem (otcem, učitelem, vzorem mužského či ženského chování vytvářeným masmédií). Lze ověřovat hypotézy o vztahu mezi sourozeneckou pozicí, volbou partnera a spokojeností-nespokojeností v manželství. Do další skupiny determinant fungování manželství můžeme zahrnout např. socioekonomické postavení rodiny v rámci širší society, záměrnou či vynucenou zaměstnanost či nezaměstnanost obou rodičů.

Z jiného paradigmatu vycházejí badatelé i praktikující manželští a rodinní terapeuti, kteří se primárně zajímají o kvalitu komunikace v rodině, vývoj manželství a rodiny v jejich jednotlivých etapách, vytváření subsystémů v rámci rodiny, o transgenerační vztahy, vliv „primárně problémového“ dítěte nebo handicapovaného dítěte vyžadujícího zvýšenou instrumentální péči na kvalitu manželského soužití.

Zajímavé jsou analýzy příčin nesouladu uváděných klienty, kteří se v situaci manželského konfliktu obracejí na profesionální manželské poradce. Častým zdrojem nesouladu v partnerských vztazích bývají nesplněná očekávání.

Přehled konceptů a přístupů k problematice fungující rodiny a manželství přináší Plaňava ve svém článku „Komponenty a procesy fungující rodiny a manželství“ uveřejněném v tomto sborníku.

V současné době není sociální role ženy a muže jasně definována. V rámci naší populace existují velké rozdíly v představách o jejich obsahu.

I v odborné literatuře nalézáme naprosto protichůdná tvrzení. Změny, ke kterým v posledních desetiletích v obsahu rolí muže a ženy dochází, v sobě skrývají mnohá úskalí, s nimiž se partneři musejí vypořádat. V naší kultuře se mění zejména role ženy, která buď fakticky nebo zdánlivě získává na muži nezávislejší postavení tím, že je zaměstnána, nebo má alespoň tuto možnost a po rozvodu není ekonomicky znevýhodňována.

V době, kdy se labilizuje tradiční model mužské a ženské sociální role a prozatím není jasně vymezen model nový, mají tyto role pro většinu partnerů neurčitý obsah a každý k nim vztahuje jiná očekávání.

Většina autorů vychází ze zjištění (nebo je alespoň nezpochybňuje), že obsah ženské a mužské sociální role je v nemalé míře ovlivněn i zkušenostmi obou partnerů z jejich původních rodin. Zmiňujeme v této souvislosti F. Walshovou (1982), která předpokládá, že v dysfunkčních rodinách velmi často otec nebo matka žijí v zajetí svých dřívějších rolí (jako je role sourozence, dcery nebo syna). Nedovedou se pak přizpůsobit nové roli — roli rodičů.

EMPIRICKÁ STUDIE

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaké jsou rozdíly mezi eufunkčními a dysfunkčními manželskými páry ve vzájemné percepci a autopercepci partnerů. Zároveň nás zajímaly možné rozdíly mezi těmito dvěma skupinami z hlediska tradičního rozdělení rolí. Zajímá nás tedy, jak se obě skupiny vyrovnaly se současnou relativností obsahů těchto rolí. Jsme si vědomi toho, že problematiku mužské a ženské role nepostihujeme beze zbytku; nezabýváme se například obsahem rolí.

Vytýčili jsme tyto hypotézy:

1. a) Ve fungujících manželských se neliší percepce vlastního partnera od představy partnera ideálního;
- b) v dysfunkčních manželstvích se percepce partnera od ideálu liší.
2. Partneři ve fungujícím manželství se vnímají „přesněji“ než partneři z manželství konfliktního.
3. V eufunkčních manželstvích partneři lépe odhadují mínění partnera o sobě než partneři z manželství konfliktních.
4. Ve fungujících manželstvích se tradiční rozdělení rolí bude vyskytovat častěji než u manželství konfliktních.

Cílem našeho výzkumu bylo porovnat skupinu dysfunkčních manželských párů se skupinou eufunkčních manželských dvojic. Porovnávali jsme je v takových měřitelných psychologických znacích, o nichž předpokládáme, že významnou měrou souvisí s funkčností manželství. Vědomě přitom rezignujeme na hledání kauzálního vztahu mezi nimi, neodpovídáme tedy na otázku, nakolik jsou příčinou nebo následkem dosavadního průběhu soužití v předmanželské nebo manželské dyádě. S přihlédnutím k praktické využitelnosti našich výsledků jsme se zaměřili na takové charakteristiky osobnosti a dyády, u nichž se všeobecně víceméně do-

sáhlo shody, že jsou ovlivnitelné intervencemi manželského terapeuta.

Sledovali jsme tyto znaky:

- vlastnosti osobnosti vybrané z výše uvedených hledisek,
- vzorce interpersonálního chování. V návaznosti na tyto dvě skupiny charakteristik potom též
- vzájemnou percepci a autopercepci manželů.

POPIS VZORKU A PROVEDENÍ VÝZKUMU

Výzkumný soubor tvořily dvě skupiny:

1. skupina párů, které své manželství považují za spokojené,
2. skupina párů, které své manželství považují za dysfunkční a uvažují o rozvodu.

První skupinu, která zahrnovala 21 párů, jsme získali tak, že jsme požádali o spolupráci nám dobře známé manželské páry, o kterých nám bylo známo a manželé nám to potvrdili, že

1. oba partneři hodnotí své manželství jako spokojené,
2. manželé spolu žijí alespoň 5—7 let,
3. manželé žijí neodděleně,
4. žádný z partnerů nikdy vážně neuvažoval o rozvodu ani nenavštívil manželskou a předmanželskou poradnu,
5. mají alespoň jedno dítě.

Druhá skupina obsahovala 18 manželských párů, které se v situaci vyhrčeného manželského konfliktu obrátily na profesionálního poradce.

Všichni respondenti obou skupin se prohlásili za identifikované se svou pohlavní rolí. U obou skupin byly aplikovány stejné metody.

Pro ověření hypotéz jsme sestavili testovou baterii, kterou tvořil:

1. Anamnestický dotazník
2. TIR — Test inkonsistence rolí a percipované maskulinity — feminity muže a ženy v páru. Autoři I. Plaňava a I. Možný.
3. Dotazník interpersonální diagnózy — ICL

TIR měří míru přesnosti přejímání rolí v páru mezi mužem a ženou a míru vnitřní integrity role. Vedle těchto dvou měr, které indikují míru soudržnosti sledované struktury, zjišťuje test i stav vzhledem k vnější normně sociálně legitimního obsahu maskulinity a feminity. Autoři vycházejí z předpokladu, že základním vymezovalcem mužské role v manželství je žena a ženské role muž. Oba partneři v řadě vlastností osobnosti posuzují sebe sama, svého partnera a písemně se vyjadřují, jak si představují ideálního partnera. Odhadují mínění partnera o sobě, vypovídají tedy o tom, jak je podle jejich názoru vnímá partner. Sumací rozdílů mezi identickými položkami srovnatelných sad posuzování vznikají míry inkonsistence.

Získáváme tak pro muže a ženu:

1. míru difference heteropercepce od autopercepce
2. míru difference heteropercepce od předpokládané percepce
3. míru difference heteropercepce od ideálu

Z praktických důvodů jsou tyto míry nazvány:

1. „chyba v sebereflexi“
2. „chyba v očekávání“
3. „chyba v ideálu“.

Každá z těchto měr je v testu vyjádřena jednou proměnnou, nabývající hodnoty 0 až 120. Čím vyšší hodnota, tím větší míra inkonzistence, tím větší „chyba“. Součtem těchto měr u té které role získáme celkovou míru její inkonzistence.

Využití další míry — míry maskulinity muže a feminity ženy v páru — je metodologicky sporné. Při její interpretaci je nutné mít na paměti, že normy pro „standardní“ míru maskulinních charakteristik u mužské role a feminních u ženské role jsou sociokulturně podmíněny, a navíc jsou právě v procesu historické změny.

Test obsahuje proměnné, které rozlišují mezi muži a ženami a nabývají kladné či záporné hodnoty v závislosti na tom, jestli se jedná o vlastnost muže nebo ženy. Podle objektu posuzování pak získáme tyto míry jak pro mužskou, tak i pro ženskou roli:

1. maskulinita reflektovaná (vychází z autopercepce)
2. maskulinita percipovaná (vychází z heteropercepce)
3. maskulinita předpokládaná (vychází z předpokládané heteropercepce partnerem)
4. maskulinita vyžadovaná (vychází z představy partnera o ideálu partnera).

Všechny čtyři míry maskulinity u každé role je možné sčítat a dostaneme tak souhrnný ukazatel míry maskulinity nositele mužské role a ukazatel míry maskulinity nositelky ženské role.

ICL — Interpersonal Check List zkonstruovali LaForge, R. R. Sucek a spolupracovníci. Českou verzi připravili J. Kožený a P. Ganický. Pro jeho všeobecnou rozšířenost a znalost jej blíže nepopisujeme. Připomínáme pouze, že T. Leary vychází při hodnocení osobnosti a interpersonálního chování ze dvou polárních principů, které považuje za základní:

1. Dominance (D) — submise (S),
2. afiliace (L) — hostilita (H).

Index dominance dostaneme tak, že odečteme submisi od dominance: $DOM = D - S$. Index „lásky“ vypočítáme tak, že odečteme hostilitu od „laskavosti“: $LOV = L - H$.

Metody byly u konfliktních párů zadány při jejich návštěvě manželské poradny, „spokojené“ páry vyplnily testovou baterii v domácím prostředí nezávisle na sobě pod dohledem examinátora. Doba vyplňování se pohybovala od 120 do 150 minut.

VÝSLEDKY

Po statistickém zpracování jsme dospěli k těmto výsledkům:

1. hypotéza:

— měreno testem TIR: Předpokládali jsme, že míra „chyby v ideálu“ u párů z fungujících manželství bude statisticky významně nižší než míra „chyby“ u párů konfliktních.

Jak vyplývá z níže uvedené tabulky (tabulka č. 1), předpokládané tendence zde existují, i když rozdíly mezi skupinami nejsou významné. Hypotézu se nám tedy nepodařilo prokázat.

— měreno ICL: Předpokládali jsme, že u osob z 1. skupiny nebude statisticky průkazný rozdíl v hodnocení partnera reálného a partnera ideálního (v indexech DOM i LOV), zatímco u 2. skupiny budou tyto rozdíly statisticky významné. Z tabulky č. 2 ovšem vyplývá, že není podstatný rozdíl mezi těmito dvěma posouzeními u mužů a žen první skupiny, ani

Tab. 1. (vybrané položky testu TIR)

položka	průměr 1. skupina	průměr 2. skupina	t-test	pravděpo- dobnost
MUŽSKÁ ROLE				
chyba v sebe- reflexi	24,00	27,67	1,13	0,26
chyba v očeká- vání	21,81	25,22	1,11	0,27
chyba v ideálu maskulinita	26,33	32,67	1,34	0,19
reflektovaná	59,48	54,22	2,03	0,05 **
předpokládaná	61,00	55,06	2,75	0,01 **
vyžadovaná	65,95	59,89	2,89	0,01 **
sumovaná	246,57	226,94	2,75	0,01 **
ŽENSKÁ ROLE				
chyba v sebe- reflexi	25,24	25,61	0,10	0,92
chyba v očeká- vání	23,33	24,17	0,24	0,81
chyba v ideálu maskulinita	29,29	31,28	0,50	0,62
percipovaná	46,43	52,28	2,19	0,04 **
reflektovaná	47,95	49,33	0,62	0,54
vyžadovaná	54,33	53,17	0,58	0,56
sumovaná	195,67	205,83	1,32	0,19

Poznámka: Vysvětlivky použitých zkratk a symbolů:

1. skupina = skupina párů pokládajících své manželství za spokojené
2. skupina = skupina párů pokládajících své manželství za dysfunkční a vážně uvažujících o rozvodu

** = statisticky průkazný ($p = 0,05$)

* = blížíci se statistické průkaznosti (p se rovná 0,05 — 0,1 nebo se nachází v intervalu mezi těmito čísly)

u žen druhé skupiny. U mužů z dysfunkčních manželství je ovšem tento rozdíl statisticky průkazný. Stejná situace je i při hodnocení „laskavosti“ u partnera reálného a ideálního.

Tab. 2. ICL – hodnocení reálného a ideálního partnera

skupina	posuzovatel	posuzovaná osoba	průměr	t-test	pravděpodobnost
DOM					
1.	muž	partner-reál	55,33	1,46	0,16
	muž	partner-ideál	50,95		
1.	žena	partner-reál	56,62	0,33	0,75
	žena	partner-ideál	55,86		
2.	muž	partner-reál	57,78	2,43	0,03 **
	muž	partner-ideál	50,00		
2.	žena	partner-reál	52,17	0,47	0,64
	žena	partner-ideál	53,78		
LOV					
1.	muž	partner-reál	48,00	0,45	0,66
	muž	partner-ideál	49,38		
1.	žena	partner-reál	47,24	1,63	0,12
	žena	partner-ideál	52,10		
2.	muž	partner-reál	35,50	5,77	0,00 **
	muž	partner-ideál	36,17		
2.	žena	partner-reál	44,39	0,81	0,43
	žena	partner-ideál	49,06		

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že hypotéza platí pouze pro muže.

2. hypotéza:

TIR: Domnívali jsme se, že míra chyby v sebereflexi bude u párů z fungujících manželství statisticky významně nižší, než u párů konfliktních. Jak je patrné z tabulky č. 1, náš předpoklad se nepotvrdil, tendence je ale patrná.

ICL: Předpokládáme, že u skupiny partnerů z eufunkčních manželství nebude rozdíl v hodnocení ega-reál mužem a partnera-reál ženou (tj. že nebude rozdíl mezi sebehodnocením muže a tím, jak ho vnímá partnerka). Analogicky: nebude rozdíl v sebehodnocení ženy a tím, jak ji popisuje muž. U skupiny párů z konfliktních manželství budou tyto rozdíly statisticky průkazné (pro index DOM i LOV).

Hodnocení muže:

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že při hodnocení dominance (DOM) a afiliace (LOV) u muže je statisticky průkazný rozdíl mezi partnery u 1. skupiny, a to při hodnocení jeho dominance (žena hodnotí partnera jako více do-

minantního, než se vidí on sám). U 2. skupiny se pak rozdílnost ve výpovědích obou partnerů o afiliativnosti muže hranici průkaznosti blíží (muž se hodnotí jako více afiliativní, než jak ho vidí partnerka).

Tab. 3. ICL – srovnání autopercepce a heteropercepce v páru

	posuzovatel	posuzovaná osoba	průměr	t-test	pravděpodobnost
DOM					
1.	muž	ego-reál	50,43	2,52	0,02 **
	žena	partner-reál	56,61		
1.	muž	partner-reál	55,33	1,42	0,17
	žena	ego-reál	51,95		
2.	muž	ego-reál	49,72	0,82	0,42
	žena	partner-reál	52,17		
2.	muž	partner-reál	57,78	2,76	0,01 **
	žena	ego-reál	49,83		
LOV					
1.	muž	ego-reál	49,52	1,08	0,29
	žena	partner-reál	47,24		
1.	muž	partner-reál	48,00	0,13	0,89
	žena	ego-reál	48,29		
2.	muž	ego-reál	51,00	2,01	0,06 *
	žena	partner-reál	44,39		
2.	muž	partner-reál	35,50	3,17	0,006 **
	žena	ego-reál	46,39		

Hodnocení ženy:

Z tabulky č. 3 je patrné, že statisticky průkazné rozdíly mezi partnery se nacházejí pouze u skupiny 2., a to jak v hodnocení dominance, tak i afiliace ženy (muži vidí ženy jako více dominantní a méně laskavé, než jak se ony samy hodnotí).

Platí tedy, že v našem vzorku jsou ženy z eufunkčních manželství vnímány svými partnery přesněji než ženy z manželství dysfunkčních. Pro posuzování muže to ovšem neplatí.

Obě skupiny se ale liší nejen ve výše uvedených charakteristikách interpersonálního chování — dominanci a „lásce“, ale i v hodnocení žen svými muži, jak je zachycuje celkový profil interpersonálního chování v dotazníku ICL. Rozdíl je statisticky průkazný ($p = 0,265^{**}$). Zjištěné údaje tedy potvrzují hypotézu.

Tab. 4. ICL – hodnocení partnerky mužem

	položka	celkový průměr	průměr 1. skup.	průměr 2. skup.	F test	pravděpodobnost
PA	moc a síla	15,00	14,10	16,06	2,26	0,14
BC	sobětačné sebezprosazování	13,64	11,19	16,50	14,53	0,00 **
DE	agresivita a hostilita	13,46	11,90	15,28	3,87	0,06 **
FG	nedůvěřivá rezistence	14,44	12,05	17,22	9,80	0,00 **
HI	submise	8,67	10,05	7,06	5,37	0,03 **
JK	slabošská závislost	11,23	13,00	9,17	7,91	0,01 **
LM	afiliace	12,05	13,29	10,61	3,00	0,09 *
NO	protektivnost	11,85	14,76	8,44	13,03	0,00 **

3. hypotéza:

TIR: Předpokládáme, že míra chyby v očekávání bude statisticky významně menší než u párů z eufunkčních manželství než u párů konfliktních. (Očekávám, že mě partner vnímá určitým způsobem, on mě vnímá jinak, což je chyba v mém očekávání.) Z tabulky č. 1 vyplývá, že rozdíl mezi oběma skupinami není statisticky průkazný, i když předpokládaná tendence se zde jasně projevuje. Ačkoliv se nám tedy nepodařilo hypotézu prokázat, zdá se, že zvětšením zkoumaného vzorku by se rozdíl mezi oběma skupinami stal statisticky významným.

4. hypotéza:

„Za „tradiční“ vymezení role v manželství považujeme takové, ve kterém je muž vysoce maskulinní a žena vysoce femininní; v našem případě měřeno na škále maskulinita-feminita. (Výrok sám o sobě vyjadřuje konkrétní stanovisko v diskusi o vymezení rolí v manželství.)

Porovnávali jsme testem TIR maskulinitu mužů obou skupin. Předpokládali jsme, že v 1. skupině bude maskulinita mužů významně vyšší.

Porovnávali jsme maskulinitu žen obou skupin. Předpokládali jsme, že v 1. skupině bude významně nižší.

Z tabulky č. 1 vyplývá, že v 1. skupině je sumovaná maskulinita mužů oproti 2. skupině statisticky významně nižší. Mezi skupinami žen — zřejmě pro malý počet sledovaných osob — rozdíl není statisticky významný, můžeme však pozorovat tendenci, že ženy v 1. skupině jsou méně maskulinní než ve 2. skupině.

Z analýzy „tradičních“ názorů na obsah mužské a ženské role vyplývá, že od žen je většinou očekáváno, že budou závislé, málo se prosazující, poddajné. Muži naopak podle tradičního pojetí mají být dominantní, soběstační, schopní se prosadit.

Z tabulky č. 4 obsahující údaje získané dotazníkem ICL je patrné, že muži 1. skupiny hodnotí své ženy jako méně se prosazující, více submisivní, více závislé a také více afilativní, než hodnotí své partnerky muži skupiny 2.

DISKUSE

Naše výsledky lze shrnout takto:

- ve fungujících manželstvích je ve srovnání s manželstvími dysfunkčními menší rozdíl mezi tím, jak muž vnímá svoji partnerku, a jeho představou ideálu ženy,

- ženy z eufunkčních manželství jsou percipovány svými partnery přesněji než ženy z manželství dysfunkčních,

- u párů ve fungujících manželstvích se významně častěji než u párů konfliktních objevuje tradiční rozdělení rolí. Všechny tyto rozdíly jsou statisticky významné.

Vzhledem k relativně malému vzorku zkoumaných párů nedosáhly některé rozdíly stupně statistické významnosti, přesto jsme zjistili tendence očekávaným směrem:

- u žen z eufunkčních manželství se významně neliší percepce partnera od obrazu partnera ideálního,

- ve fungujících manželstvích je lépe odhadováno mínění partnera o sobě než v manželstvích dysfunkčních.

Zaměříme-li se na osobnostní charakteristiky nositelů rolí, můžeme konstatovat, že se obě skupiny liší především v maskulinitě mužské role. Ve skupině eufunkčních párů je sumovaná maskulinita této role průkazně vyšší než ve skupině druhé. Muži z fungujících manželství se hodnotí (a jsou tak percipováni i svými manželkami) jako výrazně maskulinnější oproti skupině konfliktních párů a ženy by u nich dokonce uvítaly ještě vyšší míru maskulinity.

Rozdíly mezi skupinami jsou ale také v tom, jak muži hodnotí svoje partnerky z hlediska jejich „ženskosti.“ Muži považující svoje manželství za spokojené percipují — oproti skupině nespokojených — své manželky jako významně méně maskulinní. Ženy samotné se hodnotí přibližně stejně, jak je percipují jejich partneři.

Zajímavé je ale zjištění, že muži této skupiny by spíše uvítali, kdyby ženy byly o něco více (!) maskulinní. Tato tendence se objevuje i u skupiny párů konfliktních, ale není tak výrazná.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že v našem vzorku „spokojených“ párů zůstává častěji zachován tradiční model mužské a ženské role ve srovnání s páry z druhé skupiny. Zdá se ale, jakoby muži byli v tomto ohledu poněkud flexibilnější a nevyžadovali rigidní dodržování norem vyplývajících z tradičního pojetí mužské a ženské role.

Naše poznatky o vztahu mezi funkčností manželství a identifikací s tradiční mužskou a ženskou rolí se liší od názorů a výzkumných zjištění, která shromáždil a ve svém konceptu syntetizoval L. B. Feldman (in Walsh, 1982, c. d.). Rodinný systém charakterizovaný psychologickou a sociologickou androgynií, oboupohlavností, má za flexibilnější, adaptivnější a otevřenější.

Interpretace rozdílu mezi našimi výsledky a jeho postuláty by mohla být východiskem širěji pojaté diskuse (o transkulturních rozdílech, použité metodologii a metodách aj.), přesahující rámec a rozsah našeho sdělení.

Ve sledované oblasti je zatím více otázek než odpovědí. Konstatujeme, že při vyhledávání dostupných relevantních pramenů jsme pocítovali spíše informační vakuum než všeobecně proklamovanou informační explozi.

Naše výsledky získané metodou extenzivního empirického výzkumu mohou být pro manželské a rodinné terapeutky podnětem k ověřování v každodenní případové práci. Mohou být též chápány jako příspěvek do obecněji pojaté diskuse o úkolech a postavení ženy a muže v lidském společenství vůbec.

Děkujeme Dr. Karle Muselíkové, Dr. Ivě Kovaříkové, Doc. Ivo Plaňavovi a Dr. Liďušce Osecké za podnětné připomínky, pomoc při získávání dat a jejich statistické zpracování.

LITERATURA

- Feldman, L. B.: Sex Roles and Family Dynamics. In: Walsh, 1982, 354—382.
- Janičková, L.: Mužská a ženská role v současném eufunkčním manželství. Diplomová práce. FF MU, Brno 1992.
- Plaňava, I.: Funkční a dysfunkční soužití v rodině a manželství: některé koncepty a modely. SPFFBU I 27, Brno 1993.
- Možný, I.—Plaňava I.: TIR. Test inkonzistence rolí a percipované maskulinity — feminity v páru. Příručka. Bratislava, Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p., 1981.
- Leary, T.—LaForge, R. L. Suczek, R. F.: Dotazník interpersonální diagnózy. Příručka. Českou verzi zpracovali J. Kožený, P. Ganický, Bratislava, Psychodiagnostické a didaktické testy, n. p., 1976.
- Walsh, F.: Normal Family Processes. New York, The Guilford Press 1982.

DIE WEIBLICHE UND MÄNNLICHE ROLLE IN FUNKTIONIERTER UND NICHTFUNKTIONIERTER EHE

Das Ziel der Untersuchung war, Unterschiede zwischen einer Gruppe von Ehepaaren, die ihre Ehe für zufriedenstellend halten (21 Paare), und einer anderen Gruppe (18 Paare), in der sich die Partner mit Scheidungsgedanken tragen, festzustellen. Wir stellten die gegenseitige Perzeption und Autoperzeption der Partner fest. Zugleich interessierten uns mögliche Unterschiede zwischen diesen beiden Gruppen vom Gesichtspunkt der traditionellen Rollenverteilung.

Die Testbatterie bildeten:

1. Anamnestischer Fragebogen.
2. Der TIR — Test der Rolleninkonsistenz und perzipierten Maskulinität — Feminität des Mannes und der Frau, im Ehepaar. Autoren I. Plaňava und I. Možný.
3. Fragebogen der Interpersonaldiagnose — ICL (Interpersonal Check List — Leary et al.).

Unsere Ergebnisse kann man so zusammenfassen:

- in Ehen, die funktionieren, ist im Vergleich mit Ehen, die nicht funktionieren, ein geringerer Unterschied zwischen dem, wie der Mann seine Partnerin wahrnimmt, und seiner Vorstellung einer Idealfrau,
- Frauen aus gut funktionierenden Ehen werden von ihren Partnern genauer perzipiert als Frauen aus dysfunktionierenden Ehen,
- bei Ehepaaren in funktionierenden Ehen zeigt sich die traditionelle Rollenverteilung bedeutend häufiger als bei Konfliktpaaren.

Beide Gruppen unterscheiden sich vor allem im Hinblick auf die Maskulinität der männlichen Rolle. In der Gruppe der eu-funktionellen Ehepaare ist die summierte Maskulinität dieser Rolle nachweislich höher als in der anderen Gruppe. Die Männer aus funktionierenden Ehen schätzen sich (und werden auch von ihren Frauen so perzipiert) als deutlich maskuliner gegenüber der Gruppe der Konfliktpaare ein.

Die Männer, die ihre Ehe als zufriedenstellend betrachten, perzipieren — gegenüber der Gruppe der Unzufriedenen — ihre Ehefrauen als weniger maskulin.

In unserer Stichprobe der „zufriedenen“ Paare bleibt häufiger das traditionelle Modell der Männer- und Frauenrolle bewahrt im Vergleich mit den Ehepaaren der anderen Gruppe.

